

M E D E D E L I N G

Nieuwe vindplaatsen Reuzenhooiwagen

De Reuzenhooiwagen (*Leiobunum sp. A*) is onlangs in Midden-Limburg vastgesteld (WILLIAMS, 2012). Naar aanleiding van deze publicatie kwamen er drie nieuwe meldingen binnen. Na controle bleek het ook hier te gaan om Reuzenhooiwagens.

De eerste melding (januari 2012) van Willem Vergoossen was een waarneming van een vrouwtje in de ENCI-groeve (176.440-315.076) in de Sint-Pietersberg te Maas-tricht. De tweede melding (juli 2012) kwam van Luuk Daamen. Het ging hierbij om vijftien Reuzenhooiwagens, waarvan een vijftal onder een afdak en een tiental exemplaren op een schuur van een woning (194.286-352.204) te Linne. De derde melding (september 2012) betrof een mannetje, waargenomen door Pieter Puts in een ruimte in aanbouw van een woning (190.768-345.138) in Echt.

Aan de hand van deze drie waarnemingen

valt duidelijk de biotoop van de Reuzenhooiwagen op: een door de mens gecreëerde stenige ondergrond. De dieren zitten meestal in grote groepen (clusters) op muren, afscheidingen, schuurtjes, woonhuizen of bruggen. De maanden juli tot en met januari zijn geschikt om mogelijke nieuwe locaties van deze soort te vinden. De vrouwtjes leggen namelijk hun eieren tussen september en januari, waarna ze sterven. Met een spanwijdte van wel 18 cm is deze spinachtige niet te missen.

Nieuwe meldingen (liefst met foto's en vindplaatsgegevens) blijven welkom; graag doorgeven via onderstaand adres.

A.T.Williams, awilliams@home.nl

Literatuur

- WILLIAMS, A.T., 2012. Reuzenhooiwagen nu ook in Limburg gevonden. *Natuurhistorisch Maandblad* 101 (7):134-135.

FIGUUR 1

Vrouwtje Reuzenhooiwagen (*Leiobunum sp. A*) in ENCI-groeve (foto: W.Vergoossen).

B O E K B E S P R E K I N G E N

CROSSBILL COMPACT KEMPEN EN MAASLAND (BELGIË)

HILBERS, D., 2012. KNNV Uitgeverij Zeist/ Crossbill Guides Foundation, 126 pagina's. ISBN: 9789050114028. Prijs € 14,95. Verkrijgbaar in de boekhandel en via www.knnvuitgeverij.nl

De Crossbill Guides Foundation heeft een hele reeks Engelstalige reisgidsen uitgegeven die steeds naar de mooiste natuurgebieden van Europa, zoals Camargue, Bialowieza en Cota Doñana, leiden. Deze degelijke gidsen behoren dan ook tot mijn standaard-reisuitrusting. Een'nadeel' is dat je, om ze te kunnen gebruiken, steeds ver moet reizen. Tot mijn blijde verrassing verscheen er in 2012 een Nederlandstalige reisgids naar exotische oorden vlak over de Nederlandse grens. De Kempen, het Kempen-Broek en de Belgische Grensmaasvallei liggen om de hoek, maar zijn voor mij nog een redelijk onbekend gebied. Met deze gids in de hand kan ik er eindelijk eens

gericht op uittrekken en de verschillende natuurgebieden ontdekken. De handzame gids bespreekt eerst de belangrijkste deelgebieden met hun landschappen. Hierbij wordt onder meer aandacht geschonken aan het ontstaan van het landschap en zijn geschiedenis. Het landschap bestaat uit heide, bos, beekdalen, hooiweiden, broekbos-

sen, de Grensmaas, mijnterrils, grindgroeven en landbouwgebieden. Daarnaast is er veel aandacht voor de hier voorkomende flora en fauna. Het praktische deel omvat vijf wandelroutes en een fietsroute met veel aandacht voor de flora en fauna langs de weg. De goede observatietips zijn, zoals in alle Crossbill Guides, zeer waardevol. Hiertoe behoren ook de kaartjes, waarin per soortgroep (flora, zoogdieren, vogels, herpetofauna en ongewervelden) van ieder gebied de grootste bijzonderheden worden genoemd. Aansprekende foto's van soorten en landschappen uit het gebied verlichtigen de tekst. De gids is in samenwerking met het Regionaal Landschap Kempen en Maasland samengesteld. Ik ben benieuwd welk gebied in de volgende Crossbill Compact wordt besproken. Wat mij betreft maken de Maasduinen, de Veluwe en de Duitse Elbe hier een goede kans.

OLAF OP DEN KAMP

VIJF WIJSTRESERVATEN IN NOORD-BRABANT

ETTEMA, N., 2010. Stuurgroep de Maashorst, Zeeland. 64 pagina's. Prijs € 10,00, exclusief verzendkosten (leden van natuurverenigingen betalen € 7,50). Te bestellen bij de auteur via e-mailadres: nico.ette-ma@gmail.com.

Wie oppervlakkig iets afweet van wijstgronden, maar zich meer wil

verdiepen in het verschijnsel en de hieraan gerelateerde flora, of diegene die een tocht wil maken langs de reservaten, zal dit boekje zeker willen lezen. Gelukkig kan men aan de hand van de inhoudsopgave de leesvolgorde zelf bepalen. Ik zou namelijk zelf beginnen met hoofdstuk 4 dat gaat over geologie en hydrologie. In dit hoofdstuk wordt door middel van geologische en hydrologische literatuur, onderzoek naar veenvorming en ijzeroer, vegetatiekarteringen en gegevens van actuele boringen, zuurgraad en peilbuizen een verhelderend beeld gegeven hoe wijstverschijnselen ontstaan en functioneren. Helaas gaat de auteur de fout in door te stellen dat de Maas tot 150.000 jaar geleden in dit gebied sediment heeft afgezet, terwijl dit tot 500.000 jaar geleden moet zijn. Het vijfde hoofdstuk gaat over de flora van de wijstgronden, en is interessant omdat hierin wordt aangegeven welke invloeden dit verschijnsel heeft op de flora van het gebied. Een goede observant kan in het veld

aan de begroeiing zien wat er zich allemaal afspeelt in de ondergrond. Dit boekje geeft hierover een alomvattend exposé. Na de inhoudelijke hoofdstukken 4 en 5 zijn de eerste hoofdstukken over de ligging en een korte (historische) beschrijving van de vijf reservaten prettig om te lezen. Hoofdstuk 7, dat een aantrekkelijke wandelroute beschrijft, met onder meer informatie over campings, parkeerplaatsen en horecagelegenheden, is een sterke promotor om dit gebied eens te bezoeken.

ERIK MEIJS

KANSEN VOOR DE HEIKIKKER

RIJSEWIJK, A. VAN, 2012. Stichting RAVON, Nijmegen. Gebonden, 80 pagina's. ISBN 978 90 813606 0 9. Prijs € 13,50 (exclusief verzendkosten). Te bestellen via www.ravon.nl.

In deze serie verscheen al eerder een aantal soortbeschrijvingen: "De tocht van een jonge hagedis" (2005), "Een Rugstreeppad in de polder"

(2006) en "Het verborgen bestaan van de Gladde slang" (2008). "Kansen voor de Heikikker" is gebaseerd op een meerjarig onderzoek naar Heikikkers in een nieuw te bouwen stad in Groningen, gezien door de ogen van een veldonderzoeker die de aanleg begeleidt, de projectontwikkelaar en die van de Heikikker zelf. Het is dus een verhaal en eigenlijk meer iets voor een groene lezer dan voor een Genootschapper. Het verhaal wordt afgewisseld met een aantal kaderteksten over bedreiging en bescherming, natuurlijke vijanden, geluid, het voorkomen in Nederland en de voorkeur voor zuur water. Zowel teksten als kaderteksten zijn aangevuld met foto's. Eerlijk gezegd komt het mij allemaal wat rommelig en snel afgewerkt over: op pagina 67 is bijvoorbeeld vergeten de tekst van een fotosug-

gestie te schrappen. Soms staan er begeleidende teksten in de foto, een andere keer weer onder de foto. Soms wordt een fotograaf vermeld, vaak ook niet en staat deze of in of onder de foto. Lezenswaardig? Mij kon het niet echt bekoren. De kaderteksten zijn oppervlakkig en mogen als bekend worden verondersteld. Het geeft wel de broodnodige en noodzakelijke afwisseling. Meer iets voor een liefhebber van verhalen dan van artikelen.

HENK HEILIGERS

RECENT VERSCHENEN

Noordwijk, C.G.E. van, J.T. Kuper, W. Floor-Zwart, K. Alders, H. Turin, T. Heijerman, B. Aukema, H. Siepel, 2012. Knelpunten voor loopkevers, wantsen en sprinkhanen in helling-schraallanden.

Directie Kennis en Innovatie, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Den Haag (98 pp.). Rapport nr. 2012/OBN162-HE. Het rapport is als pdf-bestand op te halen van internetpagina <http://www.natuurkennis.nl>, onder OBN-rapporten.

De helling-schraallanden van Zuid-Limburg behoren tot de soortenrijkste habitattypen van Nederland. Volledig herstel van vegetatie en fauna na ingezet herstelbeheer bleef echter uit. Hierom is aanbevelen om het begrazingstijdstip te verschuiven van de herfst naar

voorjaar en zomer. In dit onderzoek is het effect van deze maatregel op een paar insectengroepen bekeken. De belangrijkste knelpunten voor typische helling-schraalland-loopkevers, -wantsen en -sprinkhanen zijn de beperkte terreingrootte en -isolatie. De veldgegevens doen verder vermoeden dat intensief maai- of graasbeheer in voorjaar en zomer slecht uitpakt voor loopkevers die zich in het voorjaar voortplanten. Voor de bodemactieve wantsen en de sprinkhanen lijkt een kale bodem in voorjaar en zomer juist positief te zijn. Desondanks kan begrazing in voorjaar en zomer voor de besproken soortgroepen een positief effect hebben, mits dit voldoende gefaseerd gebeurt. Op basis van de resultaten blijkt verder dat uitbreiding van het areaal helling-schraalland, vooral in de buurt van bestaande reservaten, belangrijk is. Het rapport bevat de weergave van dit onderzoek per soortgroep en doet aanbevelingen voor beheer.

Reemer, M., 2012. Basisrapport Rode lijst sprinkhanen en krekels. EIS-Nederland, Leiden (51 pp.). Rapportnummer EIS2012-03. Het

rapport is als pdf-bestand op te halen van internetpagina www.eis-nederland.nl onder publicaties en EIS-rapporten.

Het rapport bevat de Rode Lijst voor sprinkhanen en krekels die nu voor de tweede keer is opgesteld. Aan de hand van meer dan 270.000 waarnemingen is voor 44 soorten die zich in Nederland regelmatig voortplanten, bepaald of ze op de Rode Lijst moeten worden opgenomen. Dit bleek voor 14 soorten (32% van de beschouwde soorten) het geval, tegenover 13 in 1999. Het is nu zeker dat de Weidesprinkhaan zich niet meer in ons land voortplant. Soorten van schrale, open natuurgebieden, zoals heide en voedselarme graslanden, zijn het sterkst bedreigd. Dit geldt vooral voor Wrattenbijter, Zedelsprinkhaan en Bosdoornkje. In het rapport wor-

den allereerst de achtergronden van de Rode Lijst besproken. Vervolgens wordt het voorstel voor de Rode Lijst gepresenteerd en wordt een vergelijking gemaakt met de vorige versie. Alle soorten die op de nieuwe Rode lijst staan, worden afzonderlijk besproken. Ook wordt een vergelijking gemaakt met Rode lijsten van omringende landen en een samenvatting gegeven van de belangrijkste bedreigingen en de te nemen maatregelen om soorten uit de gevarenzone te krijgen.

Wie zijn rapport, boek, etc. opgenomen wil zien in deze rubriek, kan een literatuurverwijzing met een korte inhoudsbeschrijving en bestelwijze opsturen naar de redactie o.v.v. 'recent verschenen'. De publicaties moeten betrekking hebben op voor Limburg relevante onderwerpen. De meeste in deze rubriek besproken rapporten kunnen worden ingezien bij het bureau van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Graag even van te voren bellen of iemand aanwezig is (tel. 0475-386470).

GUIDO VERSCHOOR